

Gitarria ta BIOLINTXUA

Ezenarrotarrak

Aitor Iturbe

Urteak dira Jabier Kaltzakorta markinarrak idatzi zuela “1721. urteko Eibarko koplak zaharrak” artikulua, Yolanda Ruiz Eibarko Udal Artxiboko zuzendariak ezagutzea emandako dokumentu batean oinarrituta. Ezagutzen genuen lana, baina berriro heldu zaigu whatsapp-aren bidez. Uatxaparen abantailak ikaragarriak izango dira, arriskuak tamainakuak. Kontua da holakoetan ez dagoela ez lekurik ez denborarik gauzak ondo azaltzeko. Lan lasterra, lan alferra! Orregaiterren, gai horri astiroago kolpetzea pentsatu dugu, ez Kaltzakorta zuzentzeko¹ Kostako da! gertatu zena hobeto ulertzeko baino. Hori asmoa...

Artikulu horren protagonista Agustin Ezenarro “lekeitiarra”² da, orduan Eibarren botikari. Agustin, koplak iraingarriak asmatu eta kantatu ziotenen kontra ari zen 1721eko auzi horretan. “*me querello criminalmente, contra Angela de Arrmona, y su hija, Ana maria vezinas, de esta dicha villa; porque a mi noticia, ha llegado, que las susodichas, Madre y hija, an dispuesto, ziertas coplas en gran perjuicio de mi onor y de mi familia honrada...*”.

Koplen arabera andrazale amorratua zen eta horregatik lehen ere Lekeiotik kanporatua izan zen; Kaltzakortaren hitzetan, “Agustin de Ezenarro botikaria gonazale amorratua da. Itxurak direnez, Lekeiotik bota zuten kontu edo arazo beragatik eta Eibarren dagoela berdin jarraitzen du, emakumeei etengabe erasoz.” Gonazalea Julio Iglesias ere bada edo bazen, baina bortxatzailea... beste kontu bat da eta hori izan da guk ikertu nahi izan duguna zeretik hasita aurreiritzi barik, dokumentu horrek eta beste batzuek kontatuko digutena zuoi erakutsiz. Baliteke kopletan esaten dena egia izatea, baina baliteke gezur galanta izatea, libelo hutsa; ez da ez lehenengo ez azkenengo aldia izango koplak eta kantak izen ona zikintzeko asmoz erabiltzen direna. Ez dugu erabiltzen gaur egun ez egizu koplarik egin edo koplatan zabiltza esaerak?

¹ Hiztegi, sintaxis, morfosintaxis... kontuak gustukoak badituzue gozatuko duzue Kaltzakortaren artikulua bikain honekin.

² Benetan Elgoibarrekoa, han jaio baitzen, eta hangoak aita eta anai-arrebak.

"Ederrak jakuz etorri" dino
bertsuak Ba geugana be zuon alboko herri
batetik etorri zanian, baten batek esango
eban "geu bagara be". Hori bai, lekitta-
rra ez bazan be laster ikasi ebazan
gure ohiturak; Ezenaroren an-
tera gabeko zortziretan o'clock
urteten gara lekittar peto-
petuak, baina barruak
pizkat alegratera, ez
inor izorratzera!

1

Gitarria ta biolintxua,
ederrak jakuz etorri,
ederrak jakuz etorri [eta]
Jaungoikuak baixe eztaki.

2

Arrabaleko dama ederrok,
ez arren urten etxerik!
Trupin jauna orra nun datorren
dama ederren ondorik.

3

Gitarria ta biolintxua
atxakiatzat arturik,
kaballeria ta perrukia
enkaxe puntaz beterik.

4

Tabakera bi or darabiltza
z-/sorabedarrez beterik,
zein ezkontduba zein ezkontzakia
eztau iminten dudarik.

5

Orregaitarren atera eben
leen bere Lekaitiorik,
Arraguetako jentiak
leenago dauko jakinik.

6

Trupin jaun orrek zortzirak jota
urtetzen dau etxerik,
urtetzen dau etxerik [eta]
dama ederren alderik.

Kaltzakortaren transkripzioa/moldaketa.

Kaltzakorta ahalegintzen da koplaren esanahia lurpetik ateratzen, baina ez da erraza klabeak eta informazioa falta zaizkigulako. Hipotesi interesgarriak maneiatzen ditu, baina ezkurtuko zentsuak ezkurtukoak dira eginak egin. Guri sorabedarraren kontua interesatzen zaigu.

"Tabakera bi or darabiltza z/sorabedarrez beterik" dio koplak. Ez du batere argi Kaltzakortak sorabedarra ala zorabedarra transkribatu beharko zen eta bere buruari galdetzen dio zorabedar hitzak amodio-belar edo amore-belar delakoarekin zerikusirik duen eta ohar-txo batean zera esaten du: "... Agirre Asteasu-kok biltzen duen bezalaxe amorio belarraren hautsekin norbait beretuko edo bereganduko zuela uste zuen neska edo mutil maiteminduak". Baina tabako-hautsa ez ote den ere dudatan dabil. Nire ustez amore-belarrak dira aipatutakoak, ez tabakoa. Geroago argituko dut zergatia.

Fotomuntaketa. Agustin Ezenarro Turpin dorrearen aurrean. Gure Ezenarro ere gizon dotorea zen, antza, beranduago etorriko ziren macaroni edo petimetreen antzekoa.

Ezenarrotarrak

Gutxi dakigu familia honetaz eta dakiguna hidalgiako frogei esker. 1628rako Joseph Ezenarro delako batek erakutsi zuen kaparea (hijosdalgo) zela Elgoibarren.

Joseph Ezenarro hori Maria Andres Mispilbarrekin ezkondu zen eta Elgoibarren jaio zen Agustin semea. Hau Maria Josefa Ugarterekin (don Pedro Ugarte eta Isabel Olazaranen alaba naturala) ezkondu zen eta gutxienez bi seme izan zituzten eta biak ezkondu ziren Lekeitiora, Juan Bautista eta Agustin.³

Agustin Ezenarro Ugarte 1691n ezkondu zen Maria Antonia Manrique Uribe lekeitiorrekin eta Juan Bautista anaia Mª Saez Lariz Atxabalekin hurrengo urtean.

Badakigu Juan Bautista Udalak kontratatu zuena botikario lanetarako 1690. urtearen amaieran 4 urterako. Badakigu 1693an anaia biak ohorezko karguetara heltzeko noblezia frogak gairiditu behar izan zituztena eta ez zen izango azkeneko aldia.

Lekeitiora heldu ziren anaiak, ondo ezkondu zirenean lortu zituzten ohorezko karguak; Agustin fiel 1696an, errejidore 1708 eta 11n, eta alkateorde, eta haren faltan alkate, 1719an. Anaia Juan Bautista errejidore 1694an.

Agustin Ezenarro Ugarte hori da koplaren agertzen dena, gutxienez zortzi seme-alabaren aita eta Turpin dorreko alabarekin ezkondua. Hainbat urtez bizi izan zen Lekeitian eta 1720 aldean Eibarrera jo zuen; koplaren arabera Lekeitiotik bota zutelako. Badirudi aurkitu dugula, beraz, erruduna.⁴

Behin botikaria edo bekataria identifikatuta ekintzak edo gertaerak konprobatzeari ekingo diogu.

Eibarren gertatutakoaz ez dakigu ezer, beraz oso zuhurrak izan beharko gara. Hala ere, ez dirudi kopletan iradokitzen dena gertatu zenik, behintzat frogatu zenik.⁵

Gezurretan zebiltzan epaitutako emakumeak? Zer gertatu zen benetan?

³ Bi seme bakarrik ez. Aita Agustin Ezenarro Mispilbar 3 aldiz ezkondu zen: 1666an Mª Josefa Ugarterekin, 1673an Francisca Arriolarekin eta 1681ean Ana Mª Zabaletarekin eta gutxienez 12 seme-alaba izan zituen Elgoibarreko botikaria izan zen honek.

⁴ Semeetariko bat ere Agustin deitzen zen, baina ez zen kopletan agertzen dena. Garai hartako botikaria bere aita zen, 1723ko beste auzi batean "maestro boticario" eta 53 urtekoa, beraz 1669-70ean jaioa.

⁵ Epaiketaren sententziaren faltan, badirudi Ezenarrotarren bizi-modua ez zela hondoratu. Agustin eta familia Eibarren gelditu ziren eta botikari dinastia sortu zuten (Bartolome Ezenarro eta haren seme Pedro Antonio ere botikariak izan ziren). Hori bai, lantzean behin herritarrekin drogan amaitzen zuten.

Horra hor Don Hilarion agure gordina Casta eta Susanaren atzetik. Halako botikaria zen Agustin Ezenarro? Dirugaz eta ospeagaz balliatzen zen badezpadakoa?

Una morena y una rubia,
hijas del pueblo de Madrid
me dan el opio con tal gracia,
que no las puedo resistir
y es que las dos,
ja ja ja ja
y es que las dos,
ja ja ja ja
se deshacen por verme contento,
esperando que llegue el momento
en que yo decida,
ja ja ja ja,
cuál de las dos
me gusta más,
cuál de las dos
me gusta más.

Koplei jarraituz, gitarra eta biolinaz lagundurik⁶ emakume ederrak gorteatzen zituen Lekeitioko Don Juan Tenorio hark. Mende erdia gairidituen zuen agure zaharrak, orduko 50 urteak ez baitziren egungoak, barregura⁷ emango liguke ez balego bortxaketa edo gehiegikeriaren iradokizuna koplaren atzean. Lekeitiotik horregatik kanporatu zutela ghitzean, familiaren ondra eta ohorea are gehiago iraintzen ziren.

Juan Bautista Ezenarro

Ezin izan dugu Lekeitian halakorik aurkitu, baina bere anaia Juan Bautistak izan zituen arazoak bere emaztearekin eta haren ahizpekin.

Esan dugu Juan Bautista Maria Saez Larizekin ezkondu zela 1692an. Esan ez duguna da ez zirela ondo konpontzen. Auzi bat ezagutzen dugu 1701 aldekoa horren berri emango diguna: (BFAH Judicial, Alcalde de Lekeitio, Criminal JTB0898/001). *Salvame*-ko kulebroi horretan denetarik dago: Juan Bautistaren amorantea, Magdalena Garazatua Escalante, ezkutuan izandako bi seme-alabak, seme-alabon Lekeitiotik ateratzea, koinatak jasango dituen tratu txarrak, ondasunen bahiketa...

⁶ Agian gitarrak eta biolinak esanahi metaforikoa izango dute, nire ustez Agustinek berak jotzen zituen instrumentuak ziren.

⁷ "La verbena de la paloma. El boticario y las chulapas y cellos mal reprimidos" edo "Usoaren erromeria" Tomás Bretónen akto bakarreko zarzuela da. Ricardo de la Vega idatzia, Madrilgo Teatro Apolon estreinatua zuten 1894ko otsailaren 17an.

eta amaitzeko *amaialaia* (happy end) denak adiskidetzen dira eta.

Hori bai, xehetasun bat, Juan Bautistari bahituko zaizkion ondasunen artean biolin bat agertzen da "ytten un violin", familiako afizioa, antza.

Gertaera horiek Ezenarro familiaren izen ona lohituta utziko zuten, dudarik barik. Beharbada Eibartarrek kanpaiak entzungo zituzten eta Agustin anaiarekin nahastu, baina kopletan aipatzen den deserriratzea gertatu berria zen. Ordurako Juan Bautista hilda zegoen.

Agustin Ezenarro

eta ondorengoak

1714an hil zen Juan Bautista, alarguna utzi zuen eta seme naturalak han eta hemen, Eibarren bat behintzat. Agustinen bizitzak lasaia goa dirudi, zortzi seme-alabaren aita (DOKUKLIK) Turpin dorreko alabarekin bizi izan zen itxuraz arazo barik.⁸ Maria Antonia Manrique Uribe zuen izena emazteak. Ama eta emazte, senarra edo semeak defendatu behar zirenean han zegoen bera. 1733-34an seme Bartolome Ezenarro Manrique, botikaria hau ere, zebilen auzitan. Kopletan esaten den antzera, Manuel Izaguirrek gurasoak Lekeiotik erbesteratu zituztela esan zion: "... que soi un abrador enbustero puerco... de que si me tubiese abajo me daria las bueltas que merecia y que antes de aora devia haver estado fuera de esta villa por lo que ttamvien fui y lo fueron mis padres desterrados de la villa de Lequeytio..." eta gainera jo egin zuen.⁹ Bera ere ez zen makala, testigu baten esanetan: "...dicho Bartholome agora siete años poco mas o menos y en la alcaidia de Don Juan Francisco de Uncueta Jauregui un dia de la corrida de toros de la celebridad de San Juan Baupstista le vio con bara alta finjida de correjidor a cara descubierta con alguaciles que asivien ivan finjidos de este empleo y se puso en un tablado que esprofeso estava para el fin en la plaza publica de esta villa con su dosel o solio y dio sus ordenes en lo que mirava a la corrida y otras cosas... sobre que hubo bastante alboroto y tubo algunas palabras con Don Luis de Garro presvitero... y le parecia a la jente muy mal...Y asimesmo save el testigo que dicho Bartholome el dia (25-6-1733) siendo asivien dia de corrida salio de su cassa con espadin desembainado a la calle publica con la mira de buscar a Juan de Ordorica...". Maria Antonia Manrique ama eta Sabina Ugarte Bartolome Ezenaroren emaztea ere mazian sartu ziren. Ez ziren makalak Ezenarrotarrak! Guri amaren erantzuna interesatzen zaigu orduan 61 urteko etxekoandrea eta irulea. Lekeiotik zergatik alde egin zuten zioen: "Agustin de Ezenarro mi marido e yo con nuestra familia vivimos con todo credito y buena fama en la Villa de lequeytio y salimos lo mismo por haver otro boticario en dicha Villa y aun para uno su partido corto, y que mi marido regidor de la villa, y poco an-

tes que hubimos de salir con las rebueltas que hubo en aquel tiempo en el Señorío y comarcas habiendose ausentado los Alcaldes como ofizial del Regimiento lebanto bara de Alcalde dicho mi marido y gobierno la villa asta que volviessen los propietarios de que se conose quan supuesto y ageno de verdad es lo que ha querido imputar la parte contraria...".

Horra hor familiaren azalpena amaren hitzetan, baina azpimarragarria da dozena bat urte beranduago eibartarrek, batzuk behintzat, familia hori onartu ez izana. Agustin aitak ere bitartean izan zituen bere auzitxoak, gehien bat ofizioarekin eta diruarekin zerkusia zutenak. 1736an Agustinen seme Cristobali tokatu zitzaion txanda, kera-deiaren ostean aurkitu zuten ezpatarekin armaturik.¹⁰ Lekuko baten hitzak: "Dixo que lo que puede dezir es que por Nuestra señora de Arrate que fue a ocho de Septiembre ultimo pasado le oio a Cristoval de ezenarro en el rabal de esta villa estava con dos muchachas al anochezer y al pasar dezia que en Eybar le persiguian y marcharia haziendo paz con alguno que no se le dava nada comer pan de aqui o de aqui a zinquenta leguas tomando la capa al hombro...". Ez ziren Eibarren maiteegiak, antza, baina izakera kontua dirudi. Askoz beranduago, 1800. urtean, Fabian Ezenarro, Agustin Ezenaroren biloba, abadekia aurkituko dugu auskakan herrikoekin. Testigu baten hitzak: "... Llegó a asociarse de acia la plaza nueva Don Fabian de Ezenarro tonsurado, con un perrito de su casa al hombro, y paró un poco encendiendo el cigarro...". Hala hasi zen eta amaitu muturrekoka. Bagoaz Ezenarrotarrak ezagutzen, agian apur bat harroak, "drogosoak" Lekeitioko adieran.

Bide batez falta zaigun bakarra aurkeztuko dizuegu, Pedro Antonio Ezenarro, Fabianen aita eta lehen aipatu bezala Eibarko botikaria. Honena ere kontatekoa.¹¹ Frantsesen 1794ko gerrako gorabeherak primeran kontatzen ditu: "... y otros gritaban a la plaz que quier decir en la plaza, y consenti o que alla mismo nos iban a matar a todos, o que otros querian guillotinarlos en la plaza, y mas al decirme el medico a la oreja amigo guriac eguin du guciaoc ilceco diñue, que es decir, amigo se acabo con nosotros pues dicen que se nos

matte a todos...". Berrito agertuko da euskara pasarte honetan: "mi muger que a su lado tenia a una francesa que... tambien fue echa prisionera, y iba con nosotros preguntandola si entendia lo que en frances decian dijo Señora galdubac guera, emen ilco gaituzte, que es decir, Señora somos perdidos aqui nos matan...". Ba, ez ziren hil, Ezenarrotarrak itzelak ziren.

Lekeition egon zireneko urteei buruz esan dugunari gehitu behar diogu ikasketak izango zituelako edo... hainbat dokumentutan agertzen dela Agustin abokatu antzeko jardueretan (prokuradore, administrari, kuradore, maiordomo, negozio-gizon...). Badakigu aita eta anaia botikariak izan zirela eta seguruenik anaia hil zenean 1714an haren botikarekin geldituko zen. Ezagutzen ditugu Udalean izan zituen karguak, baita 1719an matxinadaren urtean alkate izan zela ere. Itxuraz orbanik gabeko bizimodua! Dokumentuek, heldu eta erabili ditugunak noski, hori dioskue, zorren bat, besterik ez.

"Monr. Le Medicin" M. Darly, 1771. Wellcome Collection. Medikatu macaroni baten satira.

⁸ Guk dakigula bekatu bakarra Maria Zubiaur ispasterarrarekin izan zuen alaba Maria Ezenarro 1706an jaioa.

⁹ Eibarko Udal artxiboa. Judiziala. C/073-02, 1733/34.

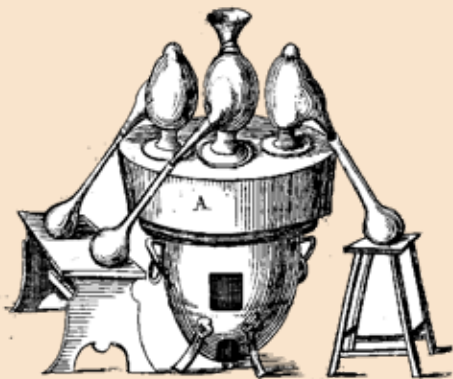
¹⁰ Eibarko Udal artxiboa. Judiziala. C/065-19, 1736.

¹¹ Eibarko Udal artxiboa. Judiziala. C/108-01. 1820/25.

Atrapo edo

Artikulu amaitsu baino lehenago badaezpada erreparatu egin behar dela eta dokumentu surrealista bat aurkitu genuen. Aurkitu hitza erabiltzen dugu, baina egia esan interneten Pares web-orrian eskegita dago.

Archivo Histórico Nacional, INQUISICIÓN, 3732, Exp.133

El ynquisidor fiscal del tribunal de Logroño contra Agustín de Ezenarro y otros muchos vecinos de la villa de Eibar delatados sobre varias proposiciones por don Joseph de Garagarza cura de la Ante Yglesia de Aguinaga...

Zein eta Inkisizioa Agustín Ezenarro eta beste batzuen kontra. Salatzailea Joseph Garagarza Aginagako abadea. Itxuraz, hasieran batez ere, kopletan esaten zena motx gelditzen zen, infernuko deabrua baino okerragoak ziren Agustín (eta lagunak).

Hasteko: "en 18 de Noviembre de 1733 (sic) don Joseph de Garagarza remitió carta a el tribunal en que incluía un memorial delatando para en descargo de su conciencia a varios sujetos que dice en dicha su carta dan mal exemplo como es publico a diferentes pueblos jactandose de su mala Doctrina; que en quanto lo primero Agustín de Ezenarro de oficio voticario veziño que fue de Lequeytio dio principio a el vicio deshonesto valiendose de algunas medicinas, y por Arte Magica para saciar su apetito deshonesto, y declarando no ser pecado la simple fornicazion, que por semejantes medios quiso desflorar a cierta persona de calidad llamada doña Theresa de Basterrechea¹² vezina de Lequeytio,

¹² Teresa Basterretxea, Agustín Basterretxea Beingolea eta Josefa Ibañez Rentería Montianoren alaba zen Lau abizenak jarri ditut jakin dezazuen familiarean "pedigria". 1703-4-7an jaio zen, beraz, 1719. urtean 15-16 urte zituen. "Zerbait" gertatu izan balitz nekez irtengo ziren onez Ezenarrotarrak halako batetik. Baten batek, lotsa eta ondrea tartean, auzid kanpo ezkutan konponduko zela argudiatu dezakeen

de donde por miedo de los parientes escapo a Marquina donde tubo que ver con madre e hija y parieron; paso despues a Elgoibar donde tubo copula con dicha hermana carnal y pario; de donde paso a Eybar donde vive publicamente amancebado con Monica de Yzaguirre, y su hija Magdalena y otras que son Rosa de Lazcano, Antonia de Lizundia, y Cathalina de Elguezua Declarando que el santo sacrificio de la Misa, era una zeremonia falsa y que la simple fornicazion no era pecado...".

Jakina!, halakoak irakurrita Rasputin dartzat burura, eta kopletan esandakoa husteria da. Don Juan edo Casanovatik Rasputinera pasatu gara! Nahikoa sutan erretzeko! Baina Garagarzarentzat ez zen nahikoa eta hurrengo gehitu zion: "... Que dicho Agustín de Ezenarro, y que Don Domingo de Oregui havian pasado diferentes vezes a la Parroquial de Aguinaga, y tubieron copula con las referidas Antonia Rosa y Catalina para hacer desprecio del sagrado; y el dicho Agustín le tiro a el cura con la escopeta, y que habiendose quejado ante dicho Martin de Ezenarro primo carnal de dicho Agustín lo dio por bien hecho, y notifico no explicase la doctrina cristiana porque era una zeremonia falsa...". Errematatzeko: "Que Don Francisco de Varraycua, Don Domingo Oregui andan amancebados con las dichas tres mujeres, y con otras casadas; y que don Domingo Oregui lo esta con su criada, que se ha valido de dicho Ezenarro para que abortase porque no se publiquen sus delitos".

Inkisizioak fama txarra, oso txarra zuen, merezitakoa gehienetan, baina ez ziren arduragabeak. Salatzaileak frogak aurkeztu behar zituzten, Lekeitiora etorri zen Garagarza Agustín Ezenaroren ibilerez jakitera, horra hor bere hitzak: "declara que por el mes de septiembre de 1733 hizo 4 años estuvo el que declara en Lequeytio, y oio a diferentes personas, que no save quienes fueron, decir que dicho Agustín de Ezenarro valiendose de medicamentos o con arte magica atraia a su voluntad a las donzellas para saciar su apetito; y que esto mismo oio decir a don Ygnacio don Agustín de Arizmendi

arren, ez dirudi zentzuzkoa Garagarza berak ere kalean entzun baitzuen. Eta behin xurrunmurrua kalean, kaltea egina zegoen. Lucas Plazaola jauntxoak gustura ezkondu zen Teresarekin 1731n; bi familia handi batu ziren, ondrea kontuak zaintzen zutenetakoak. Ez dirudi logikoa Plazaola, jakinda zer gertatu zen, Basterretxearekin ezkontzea, maiorazgo eta ondasun mila ekarri arren. Baina zeinek daki, "disparate" handiagoak ikusi ditugu...

y a don Martin de Orbea..." "Que oio decir (no se acuerda a quien) que dicho ezenarro dio una manzana a Doña Theresa de Basterrechea, y que desde que la comio andaba en su busca; y que con esta novedad los parientes la recojieron, y dispusieron que dicho ezenarro saliese de la dicha villa de Lequeitio...".

Garagarzari sinistuz gero badakigu zer gertatu zen Lekeitio eta zergatik alde egin zuen. Inkisizioko epaileak ez zion sinistu, guk bai? Mendekua ote zen?

Zergatik ez zion epaileak sinestu? Ez zuelako ganorazko frogarik agertu eta batez ere, salatuek lehenago Garagarza bera salatu zutelako antzeko afer batengatik: "... Don Joseph de Garagarza cura actual de Aguinaga... tenia actualmente en zinta a dicha moza llamada Margarita de Maguregui, a quien confiesa, y comulga, y la da su desayuno en su propia casa deciendo no es pecado el sexto mandamiento de que se ha causado grave escandalo...".

Edozer sinesten zen orduan, baina Garagarzak arrainari igeri egiten irakatsi nahi izan zion.

Casanova

Rasputin

☺☺☺ Garagarza abade funtantiari Gaztelako erretra zahar hori primeran jatorri "cree el ladrón que todos son de su condición". Teresa Basterretxea gaztetxuen aferra norainoko egia ala asmakeria zan ez doqu jakingo, baina inguruan dabena guztiak sinesgarritasuna kentzen dotso. Botika faltan beraz Garagarza egoan. Ia ibili-ibilian beraz Ezenarro zantarra izan bazan jipiari aurria hartuta amodio libria (Free Love) asma ebana nun eta Euskal Herrian, noiz eta 250 urte lehenago!

